

Kool-vih-1954-11-0

ESKILSTUNA E. TÄIENDUSKOOI

KIRI-KOOL

Tallinn - Oleviste kirik.

Nr. 11

SEPTEMBER

1954.

EESTI NOORED KOGU MAAILMAS, ULATAGE ÜKSTEISELE KÄED!

"Kiri-Kooli" kogemused näitavad, et kaugemates osariikides elunevad eesti perekonnad tunnevad suuremat vajadust kirjavahetuse järele, kui tihedamalt koos elavad perekonnad. Viimased loodavad näha oma võimalikkudes kokkupuutumistes kaasmaalastega päästerõngast vajumise vastu võõrkeele voogudesse. Aga need kokkupuuted on siiski nii pealiskaudsed, et vajumine osutub paratamatuks.

Üksikult elunevate perekondade eluinstinkt on aga nii kindel, et nad ei looda millelegi ega kellelegi, vaid ehitavad oma eestluse pinnal püsivuse kindlale teadmisele, et eesti keel on eesti meele nurgakiviks. Sellega seletubki nii püsiv ja järjekindel osavõtt "Kiri-Kooli" tööst.

Me ei tohi aga unustada, et ka rahvarikkamad eestlaste kesksed on üksikud saarekesed maailma merede voogudes, mis võivad kiiresti hävineda tormide keerises.

Surm tuleb paratamatult, see on looduse seadus, aga iga üksik inimene ja iga rahvakilluke püüab seda võimalikult kaugemale edasi lükata.

Meie, eesti rahvas, laiali paisatuna üle kogu maailma, saame endid kindlustada kiire hävinemise vastu tihedamate sidemete loomisega üksikute keskuste vahel, veel enam aga üksikute mandrite vahel.

Nende sidemete loomisega on juba algust tehtud. "Kiri-Kool" on selles töös astunud esimesed sammud. Ta ühendab eestluse säilitamise töös Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Austraalias ja Saksamaal asuvad eesti noored. Aga need on alles esimesed arglikud sammud. See on ühepoolne katse. Haarake sellest kinni, eesti noored, sellest oleneb meie kõikide tulevik. See töö peab süvenema, ta peab meid viima arusaamisele ja tundmisele, et kuulume kokku ühise pere liikmetena, mis

Peipsi rannalt
käib Läänemere rannale
ja Munamäe metsalt murult
käib lahke Soome lahele.

Kuidas seda saavutada? Kõigepealt sellega, et meie noored tutvustavad oma ja oma rühvigrupi eluga kaugemal asujaid. Nad kirjutavad "Kiri-Koolis" lühipalasisid oma õppimisest koolis, võrdlevad siinset koolitööd kodumaa koolitööga, kirjeldavad oma vabaaja veetmist, teadustavad, kuidas tekivad sidemed siinsete noortega. Peaasi, et ei unustataks saatmast teateid eesti laste ja noorte edusammudest koolitöös ja esinemistel mitmesugustel pidudel, aktustel ja klubides. Samuti on teretulnud siinse looduse võrdlused kodu-

maa loodusega ning rahvaviiside ja kommete kirjeldused, mis erinevad meie omadest.

Eriti huvitavad meid, veel enam aga kogu eesti noorust, mis on kohalike eesti noorte poolt ette võetud eestluse säilitamiseks ja sidemete tugevdamiseks meie kaugel kodumaaga.

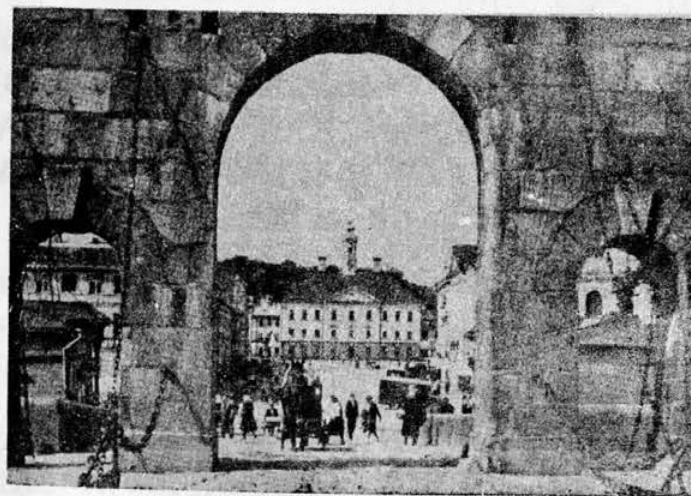
Noored tutvustavad üksteist oma unistustega ja nende teostamise võimalustega, arvestades muidugi kohalikke olusid. Sel teel lahe-nevad nii mõnedki keerdküsimused palju hõlpsamini, kui üksi nende üle pead murdes.

Sellega ühenduses tekib isiklik kirjavahetus, mis on tugevamaks sidemeks inimeste vahel, keda lahutavad kauged vahemaad.

Ärgu hinnatagu käesolevat üleskutset ja ettepanekut ainult teoreetiliselt, et see on tõepoolest huvitav ja hea ja kiiduväärne. Ütleme ameerika reklaamimehe moodi: Ära lükka asja homsele, tegutse kohe, võta pliats ja paber ning pane oma mõtted paberile, olgu neid ka ainult kümme rida! Lühipalad on hinnatavamad kui meremaod. Ära mõtle, et küll saab, küll leidub kirjutajaid, mis nüüd minust!? Just Sina oled see väljavalitu! Ja kui tuleb palju kirjutisi, siis oskame meie neist väga ilusaid kokkuvõtteid teha.

Eesti noored kogu maailmas, ulatage üksteisele käed! Kui seda ei tee noored, kes seda peaks tegema?

A. Roos.

Vaade Tartu raekojale Kivisillalt

ALGAJAILE

Neli järgnevat pala on mõeldud nendele lastele, kes "Kiri-Kool" nr. 10. ilmunud artiklis "A, B, hakka pähe!" antud näpunäidete järgi on juba liikuva tähestiku abil eel-esimesed sammud astunud.

Sinjuures 1) laps loeb pealkirja EMA AE! 2) laps koostab liikuva tähestiku abil needsamad sõnad ja loeb, 3) laps kirjutab pliiatsiga suurte trükitähtedega need sõnad paberile ja loeb sealt, 4) kui kiri läheb algul viltu, kirjutab uuesti paberile ja loeb jälle, 5) lõpuks laps kirjutab pealkirja vihikusse aeglaselt ja selgelt jooneli-sele paborile kahe joone vahele, et tähed tuleksid algusest peale enam-vähem ühekõrgused ja loeb veel kord kirjutatud pealkirja lä-bi. 6) Nüüd teeme esimese lausega samase käigu läbi, siis teise lausega jne.

Ei tarvitse sugugi tütata! Liikuva tähestiku abil sõnade koosta-mine, nende lugemine ja jälle lugemine kordugu vaheaegadega se-ni, kui kõik tegevused lähevad sujuvalt. Ärgu hinnatagu täiskasva-nu võimetega seda tööd. See on lapsele suur sündmus, ta väsis ruttu. Töötage algul ainult kümme minutit ja siis tehke vaheaeg.

Laps olgu asetatud alati algataja olukorda! Taevas hoidku sun-nitöö eest! Hääletõstmine olgu lubatud ainult kiituse avaldamiseks!

A. R.

EMA AE!

MINU EMA NIMI ON ANU. MINU NIMI ON ANNE. EMA ON MINULE ARMAS. EMA ANNA MINULE MUNA! MINA SAAN ILUSA MUNA. MINA ANNAN EMALE ILUSA SUURE MUNA. MUNA ON MINU EMALE ARMAS ASI.

MINU ISA

MINU ISA NIMI ON ARNO. SEE ON ILUS NIMI. ISA ON MINULE ARMAS. MINA SAIN ENESELE SAMA ILUSA NIME. SEE NIMI ON

AARNE. ISA LAUSUS MINULE: AARNE, OLE ARMAS, ANNA MULLE MINU OMA SUSS, SEE SUSS ON LAUA ALL.

MEIE ONU

MEIL ON MAAL ARMAS ONU. SELLE ONU NIMI ON EERO. SEE SAMA ONU EERO ELAS ENNE MEIE LINNAS. SIIS MINA OLIN ONU EERO SUUR SEMU. ONU EEROL ON MAAL SUUR ELAMU. ONU EERO LAUSUS MINULE: AARNE, ASU MAALE MINU ELAMUSSE ELA-MA!

MURI

MINUL ON SUUR NOOR LOOM. SELLE LOOMA NIMI ON MURI. ONU EERO ASUS SEL-LE LOOMA MANU. LOOM RONIS LAUA ALLA, URISES. MINA SILISIN SELLE LOOMA NINA. LOOM ASUS MINU MANU. LOOM EI URISE. MIS LOOM SEE ON?

KES LEIAB?

Milline sõna iga antud viie sõna hulgas ei sobi sinna? Miks?

1. Aino, Leida, Meeta, Peeter, Anna.
2. Eesti, Läti, Tartu, Leedu, Soome.
3. Harju, Viru, Järva, Lääne, Peipsi.
4. Auto, vihik, pliiats, raamat, sulg.
5. Kägu, ahven, õöbik, kurg, kana.

A. R.

ORAVAD

Me läksime vanaisaga Kadriorgu. Paremat kätt sissekäigust vähe sügavamal pargis asus President Konstantin Pätsi poolt korraldatud laste-park. Seal oli suplus-bassein, liumäed, liivakastid ja muud sportimise võimalused lastele.

Mis meile aga kõige rohkem meeldis, oli see, et laste-pargis oli väga palju oravaid. Nad olid nii julged, et tulid inimestele üsna ligidale.

Kui me istusime pingile jalgu puhkama, siis hüppas üks orav vanaisa kõrvale pingile, istus tagumistele jalgadele ja vaatas väga teravalt meie poole.

Vanaisa võttis taskust pähkli ja pani selle oma põlve peale.

Krapstil oli orav vanaisa põlvel, haaras pähkli esimeste käppadega, kükitas põlvele ja hakkas krõbistama pähkli kallal. Varsti oli pähkel söödud...

Nüüd ei oodanud orav enam kuni talle antakse. Ta asus ise vanaisa taskust seda otsima. Ta ilmuski varsti pähkliga, keerutas ja krõbistas seda veidi ja oli jällegi söödud.

Nüüd pani vanaisa pähkli minu põlvele. Orav just nagu kartis vähe, mõtles veidi, aga siis ronis kribadi-krabadi minu püksisäärt mööda üles.

Orava teravad küüned torkasid läbi pükste

valusasti minu säärt, aga ma ei teinud väljagi. Jüri näost oli näha, et ta veidi kartis.

Orav võttis pähkli, hüppas pingilt maha ja jooksis vudinal ühe suure puu juurde. Seal ta kraapis mulla sisse augu ja peitis pähkli sinna tagavaraks.

Jaan ja Jüri.

Ülesanne. Kirjuta ka üks lugu oravast või mõnest teisest loomast!

MATEMAATIKAT

1. Kirjuta igale alatud arvude reale veel 10 sobivat arvu lisaks!
2. Miks sa arvad, et kirjutasid õieti?

a) 1, 3, 5, 7, 9,	d) 1, 3, 6, 8, 11, ...
b) 1, 2, 4, 7, 11,	e) 1, 2, 0, 2, 0, 3, 0, ...
c) 1, 2, 4, 8, 16,	f) 1, 4, 2, 5, 3, 6, 4,

A. R.

MINU ESIMENE KALAPÜÜK

Ühel laupäeval läksime me ujuma mereranda. Meil olid õnged kaasas. Minu vennal Peetril oli kalaõng, aga mul ja mu teisel vennal Antsul olid ainult konksud nõõri otsas.

Ma läksin ühte ranna söögipoodi ja ostsin 10 sendi eest shrimpe söödaks. Me hakkasime kohe püüdma. Vend Peeter sai esimese kala oma õngega. Aga peale selle ei tulnud kalu enam konksu otsa. Peeter tüdines varsti ja lubas mul õnge kasutada. Aga mul ka ei näkanud.

Siis läksime Ants Põldmäega ühte kaugemasse jahimajja õngitsema. Olime püüdnud juba viis kala, kui isa tuli meid vaatama. Me näitasime temale püütud kalu. Kõige suurem neist oli minu oma.

Isa tahtis ka püüda ja ma andsin temale Peedu õnge. Isa püüdis 15 kala. Ants ja Peedu tulid ka, aga neil ei olnud head õnne ja nad läksid ära.

Me tahtsime veel õngitseda, aga meil ei olnud enam sööta. Siis üks mees andis meile paar ussi. Püüdsime veel mõne kala ja läksime randa tagasi. Seal sõime ja jagasime kalad ära. Kokku oli meil 38 kala.

Matti, Md.

NII KUKKUS KÄGU EESTIS

Ma ei ole kuulnud kägu Ameerikas, sest elan osariigis, kus kägu ei ela. Pealegi elan mina linnas. Aga kodumaa käo kohta tean ma nii mõndagi.

Eesti vanarahva tarkus käib nii, et see olnud väga tähtis, mitu korda kägu kukkunud, kui teda kevadel esimest korda kuulnud. Nii mitu korda, kui kägu kukkunud, nii palju aastaid olnud kuulajal veel elada.

Samuti omistatud erilist tähtsust sellele, millal kägu kuulnud, sest

hommikul on hoolekägu,
sööma-ajal surmakägu,

lõuna-ajal leinakägu,
aga õhtul õnnekägu.

Kägu on ise väga laisk lind, sest ta muneb oma muna teise linnupesasse ja laseb sellel oma poja suureks kasvada.

Eestis kägu peale jaanipäeva enam palju ei kukkunud. Siis olnud odral okkad juba nii pikad, et ulatunud käole kurku ja kägu ei saanud hästi kukkuda.

Saima, Md.

MEIE LAPSED JA EESTI

MINU ELUST

Mina sündisin Saksamaal ja Eestist tean ainult seda, mis vanemad mulle jutustavad. Ma ei ole Eesti kägu kuulnud ega Ameerika kägu ka mitte. Ma elan siin suures linnas ja kuulen, et linnud hakkavad laulma ja näen, et puud lähevad lehte.

Aga ma tean ühte laulu, kus käo kukkumine on sees. Selle laulu nimi on "Kevade tulek".

Astrid, Md.

TÖÖTUS KODUMAALE

Mul on palju ilusaid mälestusi lasteaiast Saksamaal. Seal oli palju eesti lapsi, keda õpetati eesti keeles ja eesti meeles. Lasteaia tädi õpetas meile palju ilusaid laule ja laulumänge.

Mäletan praegu veel ühte laulu:

Mina olen väike mees!
Elu on mul alles ees,
Aga see on selge mulle:
Kodumaa, ma kasvan sulle!

Matti, Md.

Ülesanne. Kirjuta üks lühilugu ja saada "Kiri-Koolile"!

ÕIGEKIRI

1. Kirjuta alljärgnevatest sõnadest õigeid lauseid!
2. Lause alga suure tähega! 3. Lause lõppu pane punkt!

I

Mis või kes nad on?

1. Päike on	-	palvela
2. Tool on	-	valgusallikas
3. Maja on	-	mänguasi
4. Kilu on	-	masinaosa
5. Lamp on	-	putukas
6. Kirik on	-	kirjutusvahend
7. Mürsepp on	-	kala
8. Pall on	-	taevakeha
9. Lõõtspill on	-	hoone
10. Pliiats on	-	iste
11. Säask on	-	tööline
12. Hammasratas on	-	kehaosa
13. Käsi on	-	tööriist
14. Oherdi on	-	mänguriist

II

Millega keegi midagi teeb?

1. Lind	-	kirjutab	-	vihaga
2. Kujur	-	künnab	-	luuaga
3. Kokk	-	poksib	-	jalgadega
4. Ratsur	-	vihtleb	-	suuga
5. Õpilane	-	vilistab	-	rusikatega
6. Saunaline	-	lendab	-	pliiatsiga
7. Koer	-	raiub	-	auruga
8. Konn	-	pühib	-	tulega
9. Põllumees	-	küpsetab	-	silmadega
10. Kass	-	sulatab	-	tiibadega
11. Keemik	-	sõidab	-	peitliga
12. Kojamees	-	haugub	-	lõpustega
13. Kala	-	varitseb	-	panniga
14. Poksija	-	hüppab	-	traktoriga
15. Vedurijuht	-	hingab	-	hobusega

III

Kirjuta lauseid ja paiguta antud sõnad samal kujul

Rabe, rape, rappe, raputas, raputada, raputata, lamajad, lamajat, kirjud, kirjut.

Rada, ratas, ratta, kade, kate, katte, riputada, riputata, rippuvad, rippuvat, riputatavad, riputatavat.

Pagu, paku, pakku, lugu, luku, lukku, pakkuma, pakutud, pakutavad, pakutavat. I. R.

IV

1. Kirjuta lauseid ja paiguta antud sõnad samal kujul lausetesse!

2. Kirjuta iga antud sõna järele sulgudesse (), milises vältes (I, II või III) esinevad l, m, n, r, s!

Kalas, kallas, kallas (III), kalda, lamas, lammas, sammuma, samba, kanu, kannu, kannu (III), kanda, muru, murru, murru (III), murdu, kasi, kassi, kassi (III), kasti.

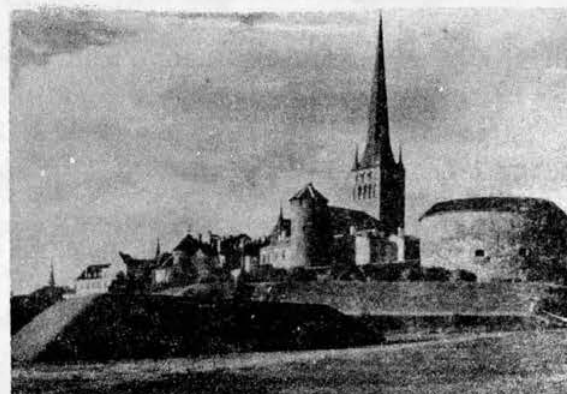
Märkus.

Ülaltoodud harjutused esitavad eesti keeles ainulaadse nähte: umbhäälikute vältes (kade, kate, katte). Selliste sõnade kirjutamisel tuleb õige välte leidmiseks kõik vältes läbi hääldada ja alles siis valida õige nende seast.

Kasutage võrdleval hääldamisel rohkesti koduõpetaja abi!

Sellega ühenduses palume veel kord läbi töötada ja meile saata "Õigekirja" harjurus V, lk. 9 abivihk 8!

A. R.

SUUR TÜLI

Inimese kehaliikmed olid omavahel suures tülis.

"Meie ei taha enam teiste jaoks tööd teha", ütlesid käed, "tehku igaüks ise".

"Meie ei taha enam teiste jaoks käia", porisesid jalad, "käigu igaüks ise".

"Ja mina ei taha kogu keha jaoks süüa, see on väga raske", mossitas suu, "mina söön ainult enesele".

"Meie oleme väsinud kogu keha jaoks vaatamast", vaidlesid silmad, "vaadaku selg, vaadaku põlved ja küünarnukid ise".

"Kuulgu, kes tahab", kõmistasid kõrvad, "meie hakkame streikima"

"Streikima, jah, streikima!" kordasid kõik kehaliikmed ja lõpetasid töötamise. Õieti pahane oli süda: "Mis teil viga, teil on kõigil õõpubkus, mina aga pean verd pumpama igale keharakukesele päevad ja ööd läbi", ja ta lakkas töötamast. - Kogu keha varises varjusurma.

Agas üks kehaliige ei teinud streiki kaasa. See oli peaju koos närvikavaga. See oli hea. Peaju on just kui telefonikeskjaam, kuhu närvid jooksevad kokku igast kehaliikmest traatidena, mis toovad teateid keskjaama igast ilmakaarest ja viivad sõnumeid ja käske tegutsemiseks, nagu see on vajalik ja kasulik inimese heaolule.

Peaju kui kõige enam arenenud ja kõige targem kehaosa sai aru, et kehaliikmete streik on suur arusaamatus, mõttetud, mis paratamatult lõpeb iga üksiku kehaliikme ja koos sellega kogu keha hävinemisega ja surmaga.

Peaju hakkas kõigepealt ergutama südant, et see saadaks veres peituvaid toiduliblesid igale kehaliikmele. Kõik virgusid painavast varjusurmast ja asusid jälle automaatselt (nagu iseenesest, ilma mõtlemata) oma harjunud tööle.

Tundus suurt elurõõmu igas kehaliikme liigutuses ja kõik saatsid küsivaid pilke peajule. See vastas arusaavalt ja andestavalt: "Surmavürst oli teid tülli ässitanud,

et oma parteile kasu saada. Kui tülid tekivad, siis peab kindlasti arusaamatus või kellegi kuri käsi mängus olema.

Inimkeha eluks ja õitsenguks on kõikide kehaliikmete jõukohane koostöö vajalik, nagu te nüüd isegi näete. Pidage meeles vanasõna: Sõbralikus koostöös isegi väikesed asjad kasvavad, aga tülitsedes varisevad kokku ka suured ehitused".

Kõik kehaliikmed vastasid kooris: "Me püüame valvel olla, et pörguvürst ja tema salakavalad agendid edaspidi enam ei saa meie sõbralikku koostööd halvata".

Elu arenes jälle, kasvas, õitses ja kandis vilja.

Ülaltoodud lugu on pärit ajast, kus loomad ja linnud kõnelesid inimeste kombel, kus metsapuud sosistasid saladusi, kus päike, kuu ja taevatähed "paitasid" inimpäid ja kus äike "kärkis" kurja isa viisil.

See lugu on muinasjutt, aga tal on enam kui tõeline alus. Kas tänapäeva arstiteadus ei kõnele meile sellest, millise tähtsuse omab ka pisema kehaliikme haigus kogu kehale. Kui haigus on tabanud isegi silmale nähtamatut närvirakukest, oleme "närvilised" kogu oma olemuses. Kui meil on hambavalu, siis holdku igaüks meist eemale - nii kärsitud oleme meie. Isegi avastamata "viirused" võivad olla surma põhjuseks, rääkimata siis veel kõikide kehaliikmete "üldstreigist".

Sageli on võrreldud inimühiskonda või organiseeritud kujul riigirahvast inimese kehaga.

Ülesandeid.

1. Milline tähtsus on silmadel inimelus?
2. Kirjelda pimedal inimesel liiklemist tänaval!
3. Milliseid mõtteid tekitab eelmine punkt?
4. Mis osa on kuulmisel inimelus?
5. Mis osa on maitsmismeelel?
6. Mis osa on haistmismeelel?

7. Milliseid teateid saad kompimismeele kaudu?
 8. Kirjelda, mida oled kuulnud nn. "kuuendast" meelest!
 9. Kirjuta mõni rida toitlustamisest!
 10. Kirjuta mõni rida tervishoiust!
 11. Kirjelda mõnda "pisi"-haigust enese elus, millel olid tähtsad tagajärjed!
 12. Milles on "tööjaotus" inimkehas?
 13. Ütle oma arvamine punkt 12. kohta!
- ***
14. Tee eelarve, kui palju läheks maksma üks nõõpnõel, kui sa ise selle valmistaksid alates metalli kaevamisega maapõuest ja lõpetades nõela teritamise ja lihvimisega!
 15. Ütle täpselt, kui palju maksab üks nõõpnõel, mille ostad viiendist poest!
 16. Nüüd kõnele tööjaotuse tähtsusest inimühiskonnas!
 17. Koosta tabel, mis koosneb kahest sambast:
 - a) esimeses sambas kirjuta nummerdatult inimese meeled ja muud elundid!
 - b) teises sambasse kirjuta riigi asutused ja ettevõtted, mis vastavad esimeses sambas märgitud kehaosadele!
 18. Kui leidub ühes või teises sambas mitte-vastavaid, siis võta nende kohta eriti sõna!
 19. Kuidas tekivad haigused inimkehas?
 20. Kuidas tekivad "haigused" inimühiskonnas?
 21. Kuidas võiks rahvas kooskõlaliliselt tegutseda ja õnnelikult elada?

Märkus. Eelnev lugu tekitas nii palju küsimusi ja probleeme, et nende lahendamiseks kulub vist küll terve kuu aega.

Koduõpetaja abiga on see pala loetav ja arusaadav ka alla-kümne-aastastega.

A. R.

VANAIASA KÕNELEB EESTI ISIKUNIMEDE KÄÄNAMISEST

- Vanaisa, meie vaidlestime, kas on õigem öelda hr. Kaski auto või hr. Kase auto?

- Ah see "kaskitamise" tõbi on siis teienigi jõudnud. Mind, pean ütlema, teeb see lausa haigeks kuulda ja lugeda: Kaski auto, Kiiski raamat, Kuuski maja, Labidase referaat jne. Mis eesti keel see veel on! Meie esivanemad on meile pärandanud sõnad nagu kask, kiisk, kuusk, labidas ja näidanud ära ka nende käänamise, aga meie murrame neid nagu viimased kadakad. Eestlane ütleb: hr. Kase auto, hr. Kiisa raamat, hr. Kuuse maja, hr. Labida referaat jae.

On selge ning loomulik, aga nende sõnadega keera või keel suus kahekorra. Kas teie ei tea siis seda loomulikku reeglit: eesti pärisnimed käänduvad täpselt samuti kui vastavad üldnimed?

- Aga "kase" tähendab ju puud?

- Mis siis sellest on? Ega te puud kääna, te käänate ju eesti sõna. Kui "kask" võib teatud juhtudel tähendada ka inimest, ega see veel õigusta vägivalda tarvitamist sõna kallal!

- Aga siis lähivad ju pärisnimed segamini asjade nimedega!

- See on ainult ettekääne ning suitsukate oma puuduliku eesti keele tundmise varjamiseks. Kui sinna panna "i", nagu nemad tahavad, kui sona lõpeb nimetavas kaashäälikuga, kas see on siis parem? Võtke nimed nagu Särg, Kurg, Org, Kuld, Sild, Lind jne., saate siis omastavas käändes: Särgi, Kurgi, Orgi, Kuldi, Lindi jne. Kõik sõnad on saanud hoopis uue algupära, mis vaevalt röömustaks nende omanikku. Pealegi on meil tarvitusel nimed nii Lind kui Lint ja iga eesti keelt oskaja tuletab nimest "Lindi" Lint, mitte Lind. Kui aga ütleme loomulikult: Särje, Kure, Oru, Kulla, Silla, Linnu, on selge igaühele, keda mõeldakse.

- Aga kas ei ole veel olemas nimed nagu "Kase", "Kure" jne.?

- On küll, kuid neid tuleb võtta uute sõnadena, sest algvormis -nimetavas käändes meil muidu selliseid sõnu pole. Kui teil käänamine ja käänkonnad on selged, siis ei tohiks raske olla leida, et "Kase" ja "Kure" tulevad käänata nagu "pere". Nii siis: See Kase, selle Kase', seda Kase't, sellele Kase'le jne.

- Aga siis lähivad ju "Kask" ja "Kase" omastavas käändes segi, et kui on "Kase" raamat, siis ei tea enam, kumma Kase oma see on?

- See on tõesti nõrk koht, kuid eksitus on siiski enam oletatav kui tegelik. Pealegi on selle vastu vahend olemas: Meie eraldame täht-tähelise nimetava vormi ülakomaga kõigis käändeis (peale nimetava); Kui täht-tähelist nimetavat pole, siis me ei pane ka ülakomat. Seda reeglit peab tundma iga eesti keelt oskaja ja teadma, mida see ülakoma esinemine või puudumine tähendab. Kui on siis kõnet isikust, kelle nimi on Kask, siis kirjutame - Kase raamat ilma ülakomata, kui aga on nimetav Kase, siis on Kase' raamat. Samuti on: nägin hr. Kaske, nägin hr. Kase't. Anna see raamat hr. Kasele (nim. Kask), anna see raamat hr. Kase'le (nim. Kase). Sel viisil on võimalik vahet teha isegi, kui on kolm ühekõlalist nime nagu Pihlakas, Pihlaka ja Pihlak. Vastavalt antud reeglile on: Pihlaka raamat, Pihlaka' raamat, Pihlak'a raamat. Esimeses pole täht-tähelist nimetavat ega ole ka ülakomat, teistes aga tarvitame seda. Nii oleks siis: anna see raamat Pihlakale, Pihlaka'le, Pihlak'ale.

- Kirjutatult on see selge küll, aga kõnes pole ju ülakomat.

- Kõnes pole ka segadust karta, sest kuulajate arv on piiratud ning isik on teada, kas see on nüüd Pihlakas või mõni muu. Pealegi on võimalik alati selgitada. Kui siin hakkaksime kartma, siis oleks see sama, et peaksime ettevaatuse pärast riided vette kastma enne selga panemist, sest muidu võiksid need tule läbi põlema minna.

- Aga võõrad ei saa ju aru, kui vahel on nimi "Kask", vahel jälle "Kase",

- Ega me võõrastes keeltes muudagi neid. Seal tarvitame ainult nimetavalist vormi ja muudame seda vastavalt selle võõrkeele reeglitele, nagu me teeme võõraste nimedega eesti keeleski. Need reeglid on eesti keele jaoks ning eesti keelt oskajatele.

- Miks siis inimesed ei käi nende reeglite järgi?

- Seda on raske õelda igakord. Näib nagu lihtsalt ei tuntaks neid reegleid. Ma ei oska neid kuidagi vabandada. Minu arust on see väänamine eesti rahvuse vastane ja isegi teataval määral Eesti riigi vastane. Rahvuse vastane on ta selles mõttes, et rikume oma esivanemate pärandust ning eesti keelt ja riigivastane selles mõttes, et ei arvesta Eesti valitsuse korraldusi: Oma ajal peaminister Jaan Tonisson tegi oma käskkirjaga kohuslikuks kõigis riigi asutistes ning koolides "Eesti õigekirjutuse sõnaraamatu" ning tema toimkonna seisukohad. Seda käskkirja pole minu teada keegi muutnud. Ja ega meie olegi võimalised paremaid reegleid leidma, eriti oma praeguses olukorras. Nels reegleis on väljendatud meie paremate iseseisvusaegsete keelemeeste seisukohad. Neid peab lihtsalt tundma ning nende järgi käima, kui tahetakse olla haritud eestlane.

- Aga kui on kellegi nimi Scott, kas siis peame selle omastavas käändes kirjutama ühe "t"-ga?

- Ei, võõrastes nimedes säilitame sõna algkuju ning kirjutame Scott'i. Võõraste nimede jaoks on omad reeglid olemas, samuti kui soome ja meie oma murrakuliste nimede jaoks (Kattai, Pettai, Kuus jne). Siia peaksid kuuluma vist ka mõned sellised eesti nimed, mille tähendus pole üldiselt tuttav ning neid peetakse vahel isegi võõrasteks nimedeks (Näit. Kilgas, Kulbas, Sonn jne). Nendest võiksimis ühel teisel korral kõnelda, kui selle õppimine grammatikast on teile raske.

Agu Õunapuu.

Ülesanne. 1. Kirjutage endale välja, a) kuidas käänduvad eesti pärisnimed ja b) millal tarvitatakse ülakoma.

2. Käänake kirjalikult ning pange ülakoma, kus tarvilik, järgmistes pärisnimedes: Puu, Mäe, Rae, (nagu "maa" või "koi"), Ranna, Kuuse Laane, Mäni, Oru (nagu "härä" ja "pere"), Rand, Mägi, Kuusk, Lind, Lint, Mänd (nagu "vald" jne), Vainu, Nurkse, Kukke (nagu "raske").

Väljaandja: Eesti Rahvuskomitee Uhendriikides.

Toimetaja: mag. Ants Roos.

Foto-ofsettrükk: P. Kõlvik.

Printed in U. S. A.